

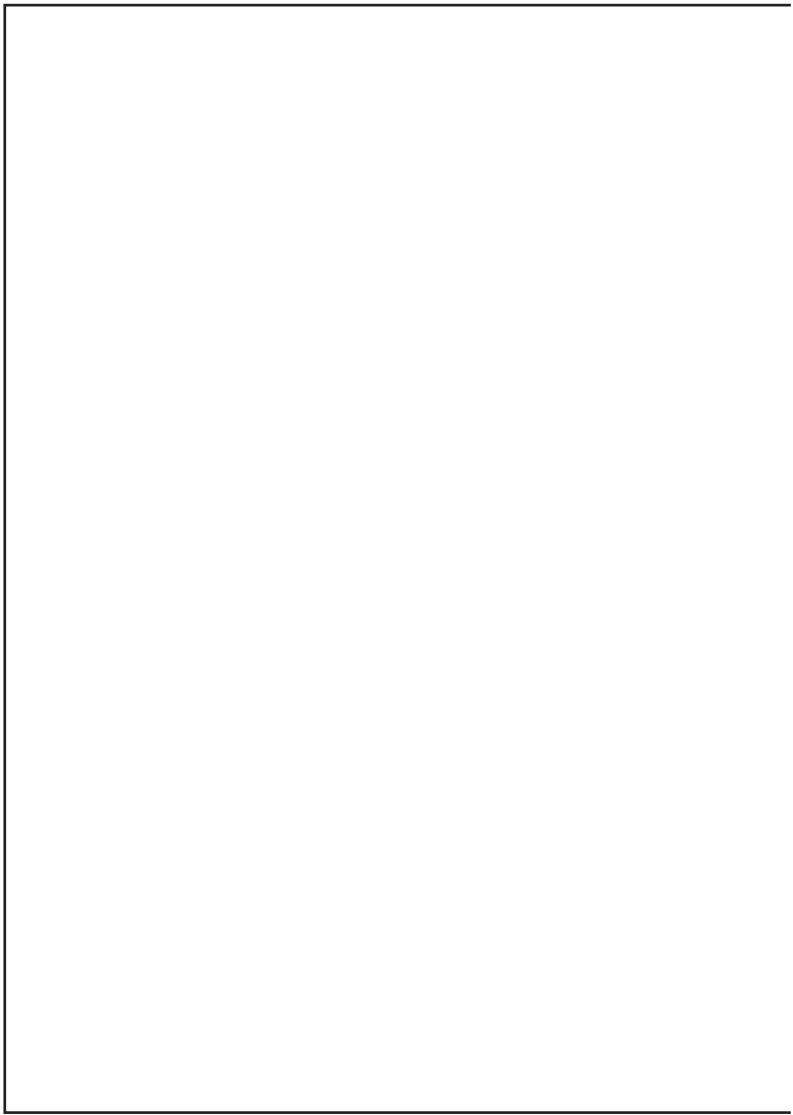
Ľudmila
Ulická

O tele duše

SVETOVÁ PRÓZA

Ľudmila
Ulická

O tele duše

Z ruštiny preložil
JÁN ŠTRASSER

slovar

Copyright © Ludmila Ulitskaya, all rights reserved
Published by arrangement with ELKOST Intl. Literary Agency.
Slovak edition © Vydavateľstvo SLOVART, spol. s r. o., Bratislava 2022
Translation © Ján Štrasser 2022

ISBN 978-80-556-4549-0

Tento projekt z verejných zdrojov podporil Fond na podporu umenia.

u. fond
na podporu
umenia

Všetky práva vyhradené. Nijaká časť tejto knihy sa nesmie reprodukovať ani šíriť v nijakej forme, žiadnymi prostriedkami, ani elektronickými, ani mechanickými, ani vo forme fotokópií, nahrávok, prostredníctvom súčasného a ani budúceho informačného systému a podobne, bez predchádzajúceho písomného súhlasu vydavateľa.

Priateľky

Nepotrebujem iné...

Namiesto predslovu

Amazonky, dievčinky, staručké priateľky moje,
v čižmičkách pestrofarebných, v gamašiach,
v sandáloch, bosé
v kolotoči spievajúcom, bezstarostnom, električkovom,
hrmotnom, občas piskľavom
všetky sa krútia, skáču a tancujú jedna twist, iná
štvorylku.

Tance sveta sú sväté
a ich spev je taký, že chorých lieči, deti uspáva,
no mŕtvych vrátiť nevie,
hoci aj to sa možno čoskoro naučí.

Aké sú nádherné priateľky kučeravé, s vrkočmi
zapletenými, aj dohola vyholené,
s lebkami ako guľa z jagavej slonoviny,
so škutinami, dredmi, s kučerami hyacintovými nežnými,
na ľahkých nohách, v baletných špičkách jedna
a poskakujúc druhá,

tá v invalidnom vozíku a za ňou priateľka s palicou
trojnohou, po porážke.

Poskakujú mladé s ostrými prsami,
aj s ovisnutými prsami poskakujú a slivky bradaviek
hravo nadletujú,
Dievčiny s plochou hrudou poskakujú, svoju hanbu si
rukami vencom z kôpru zakrývajú...

Ľúbim vás, priateľky, za veselosť a vernosť,
za dobrotu a za štedrosť,
za ten materinský cit, s ktorým
sa skláňate k malým a slabým, nech je to hoci myš,
hoci žabka,
o ľudskom dieťati ani nevraviac.
Taňka, Zoja, Larisa, tri Natašky, Diana, Iriša,
Kaťa-Lena, Tamara, Ilana, Kristína a Hanna-Marija,
Nasťa, Kaťa, Kijoko... Maša, Maša, pravdaže, skoro som
zabudla, lebo odišla tak dávno,
že deti porodili deti a vyrástli vnúčatá...
a z tých, čo odišli, kolotoč sa vznáša vyššie, len zdvihni
pohľad
a uvidíš veselé päty či papučky nebožtíkov a bielobu
ich rubášov –
Viera, Kaťa a Oľa, Tamara, Gajane a Marína, Irina
a Natali...

Spolu sme prežili život, v náručí sme niesli všetky
trápenia,
jedna druhej sme pomáhali vliecť kufre, truhly a zemiaky,

jedna druhej na prsiach sme si odplakali všetky
škriepky a sváry,
všetky nevery, potraty, zrady, domové prehliadky,
hanebnú závišť.

Navzájom sme sa učili odpúšťať, no najprv sme si
manželov preberali
a smilnili sme a klamali a také veci vyvádzali,
že sme potom kľáčali v slzách a modlikali
a jedna od druhej očakávali odpustenie a zľutovanie,
sesterskú lásku a priateľstvo.

Nepotrebujem iné, ľúbim tieto pochaté, múdre,
nehanebné, zvodné, falošné, krásne, poverčivé a verné,
najmúdrejšie aj hlupane beznádejné, od ktorých by sa
mohli učiť aj anjeli v nebi...
Také vás potrebujem – som taká ako vy.

Drak a Fénix

Keď už ostával len týždeň, no nik o tom nemohol vedieť, Zarifa poprosila Musiu, nech vytočí číslo, a zaraz jej ho aj nadiktovala.

„Ty máš fakt úžasnú pamäť,“ tisíci raz sa nadchla Musia. No Zarifa si dávno zvykla na jej nadšenie a povedala dosť chladne: „Spoj ma.“

Zarifa mala tajomníka, no Musia plnila tajomnícke povinnosti lepšie. Aj angličtinu mala lepšiu ako on a oveľa lepšiu než samotná Zarifa. Aj ruštinu, francúzštinu, ba odnedávna aj gréčtinu, no teraz to už bolo jedno.

Musia vytočila číslo s neznámou predvoľbou, ozval sa muž dlhým spevavým „Helou“. Aby sa Zarifa nemusela nadvihnúť, Musia jej pritisla slúchadlo rovno k uchu. Zarifa prehovorila po azerbajdžansky a v hlase jej zaznela sila i neha. Musia tej reči trochu rozumela, hoci ňou nikdy nerozprávala – chodila do ruskej školy vo voľakedy pokojnom arménsko-azerbajdžanskom mestečku. Ruských detí v nej bola polovica, a tú druhú tvorili arménske a azerbajdžan-

ské deti najvzdelanejších ľudí mesta, ktorí si uvedomovali, že za dobrým vzdelaním treba ísť do Ruska. Tie deti ku koncu štúdia hovorili po rusky tak dobre ako ich učiteľ Alijev, rusofil a zapálený komunista. Škola v minulosti nebola len ruská, ale aj prvá ženská v celom Karabachu. Aj učitelia boli napospol starí, priam ako múzejné exponáty. Učitelia i žiaci tejto školy mali jednu zvláštnosť: pri cibrení jazyka Puškina a Tolstého sa rozdiely medzi Arménmi a Azerbajdžancami akosi stierali, jedni i druhí rovnako nenáležali k veľkej ruskej kultúre... Zarifa skončila tú istú školu osem rokov pred Musiou, no zoznámili sa až po mnohých rokoch v Moskve.

Ich rodné mesto v Karabachu sa odvždy citlivo, no jednoznačne delilo na horné a dolné, arménske a azerbajdžanské, všetci žili tak trochu po dedinsky – na dvoroch, na uliciach. Občas sa vyskytli zmiešané manželstvá a za každým to bolo niečo špeciálne, udalosť, ktorá zdvihla vysokú vlnu medzi príbuznými a susedmi. Čo ich znepokojovalo? Nuž... to je na inú debatu... Manželstvá s Rusmi nevyvolávali také vrenie krvi, ktovie prečo.

Musia počúvala rozhovor. Zdalo sa jej, že Zarifa volá brata, aby prišiel, zaznel názov najbližšieho letiska. A Zarifa brata ešte o čosi prosila, no Musia nevedela zachytiť, o čo ide, začula slovo drak a neverila vlastným ušiam... Aký drak? Ku koncu rozhovoru Zarifa povedala po rusky: „Príď, Said. A poponáhľaj sa...“

Musia odložila telefón. Zarifa jej zakázala plakať. Obe mlčali. Musia položila ruky na maličký porcelánovobielely nemocničný stolík a nečujne sa rozplakala.

Takmer pred dvoma rokmi napadla Zarifu tá prekliata choroba. Najprv ju liečili v Mníchove, tam ju operovali, po-

tom sa aj s Musiou presunula do Izraela, tam podstúpila chemoterapiu a ožarovanie a teraz sa presťahovali na Cyprus, kde Zarifa už dávno kúpila dom pre letné šťastie... O všetkom sa mlčky rozhodli každá po svojom: Zarifa bojovala do konca, no Musia stratila vieru v lekárov, spriahla sa s dvoma sestrami, starými arménskymi čarodejnicami, samé zlato od uší a zubov až po členky, a po nociach, keď ju Zarifa posielala domov pospať si, tajne s nimi debatovala cez skajp. Úloha, ktorú pred ne postavila, nebola triviálna – nerozprávali sa o Zarifinom liečení, ale o zložitom procese zámeny duší. Sestry jej poslali akýsi špeciálny olej na nateranie nôh. Staršia sestra Margo povedala, že taká zámena je možná – mali takú mamičku, čo odišla miesto syna. Ich čarovanie zafungovalo veľmi dômyselne, konkrétne takto: chlapec prežil, zo smrteľného ochorenia krvi ho v Moskve vyliečil akademik Vorobiov. A len čo chlapec vyzdravel, mamička spadla pod električku, okamžite bola mŕtva...

Musia skončila pedagogický inštitút v Moskve, mala dobré vzdelanie, bola sčítaná a pamäť jej taktne podhodila Berlioza: mágia, električka, olej.

„Veľmi dobrý chlapec to bol, šiel na vojenčinu a teraz sedí v base,“ povedala jedna sestra, druhá ju zahriakla, nech neklebetí... „Dejú sa zázraky, veru hej!“

Tri mesiace sa Zarifin stav zhoršoval a zázrak stále neprichádzal. Musia si povedala, že ak čarodejnice nepomôžu uskutočniť sľúbenú zámenu duší a Zarifa sa odoberie na večnosť, ona pôjde za ňou. Pravda, v cyperskom mes-tečku električky neboli, no bolo tu more, ktoré špliechalo rovno pod oknami a ponúkalo svoje rozmanité služby, no do úvahy pripadala aj klasická slučka. Obe premýšľali

o tom istom: veď Zarife sa celý život neuveriteľne darilo, tak prečo sa od nej jej neustále šťastie odvrátilo, prečo jej chcelo odňať naraz všetko, čo vopred tak štedro dostala.

Zarifa si v mysli robila audit, usilovala sa zistiť, kde urobila chybu, Musia zasa v duchu splietala akési staré motívy, bol v nich aj oheň, aj krv, aj voda, zvláštnym spôsobom sa spájali, chyba tam nebola, no bola tam skľučujúca beznádej.

„Nesmokli. Radšej si zajedz, aha, Kaťa priniesla dolmu...“

Kaťa bola najlepšia pomocnica v domácnosti na svete, Zarifa si ju priviezla z Moskvy. Zarifa mala rada všetko, čo bolo najlepšie, vyznala sa v hodinách, briliantoch, plniaciach perách, autách. Aj v ľudoch.

Vtedy sa Musia definitívne rozplakala. Zarifa nejedla už týždeň, nemala v ústach ani omrvinku, len trochu pila, a tekutina, čo stekala do plastového vrecúška, už nebola ružová, ale ostročervená. V Musii sa opäť pomrvili staré nejasné myšlienky: krv-duša-život vytekali a cez infúziu do Zarify vtekal fyziologický roztok, akási mútna voda.... Keby mohla, dala by jej všetku svoju krv.

„Najedz sa, ja musím vybaviť ešte jeden telefonát...“ prikázala Zarifa. „Mám prácu...“

„Akú prácu?“ znepokojila sa Musia.

Táto jej nahlúplo pôvabná vlastnosť – absolútne nechápať praktickú stránku života – sa Zarife vždy veľmi páčila. A pohladkala priateľku po ohnutej hodvábnej nohe... Musia nemala na tele jediný chlpek, stará mama ju už mladosti naučila trieť sa pemzou do hladkosti ľadu.

Po dlhom ochabnutí sa v Zarife zdvihol nečakaný príval energie. Opäť prstom ukázala na telefón:

„Zavolaj Žeňke Rajchmanovej, povedz jej, nech sa príde rozlúčiť...“

„Čo to... čo to hovoríš... aké rozlúčiť...“

„Povedz jej, čo chceš, len nech príde... Tri noci si nespala, oddýchni si, dnes v noci si tu posedí Kaťa. Pošli mi ju na jedenástu a ty príď zajtra cez obed...“

Zosobášili sa pred dvanástimi rokmi v Amsterdame. Zarifa dlho nosila v sebe tento plán a dobre sa pripravila: vybavila si trvalý pobyt v Holandsku, otvorila tam filiálku svojej firmy, napokon kúpila útulný dom v Amsterdame na brehu rieky Amstel, dva kroky od divadla De Kleine Komédie.

Po všetkých týchto predbežných akciách, v ktorých sa matrimoniálne plány dobre znášali s pracovnými, požiadala Musiu o ruku. Už päť rokov žili spolu, no vtedy sa Musia zľakla. Po prvé, za sebou už mala jedno neúspešné manželstvo, z ktorého utiekla tak, ako sa uteká z väzenia a dlho vymazávala z pamäti toho muža s pichľavým strniskom a sadistickými sklonsmi. A vtedy sa zaprisahala s mužmi viac nemať nič a nikdy sa nevydať, no nevedela, kam ju tá prisaha zaveje. A tá prisaha ju zaviala do Zarifinho náručia.

Po druhé, čo bolo v skutočnosti po prvé, bolo strašné vyhlásiť do celého sveta, že je... Pri slove lesbička Musia doteraz trpela ako dievčatko, čo pristihli pri krádeži. V najhlbšej hĺbke jej plachej duše sa usadila hrôza, vedela, že je to zlé – mama sa div nezbláznila, keď sa dozvedela o Zarife, zakázala jej to povedať príbuzným... A teraz ju Zarifa požiadala o ruku! Odmietnuť ju? To nejde. Všetko, čo Zarifa robila, bolo vynikajúce: bola úspešná právnička, najlepšia vyjednávateľka, skvelá obchodníčka, bola opatr-

ná a predvídava, no vedela aj riskovať. Musia bola na Zarifu pyšná, ona mohla všetko, absolútne všetko: skákala padákom, pretekala v automobilových rely, v mladosti bola vynikajúcou hráčkou preferansu a v poslednom čase občas hrávala v kasíne – a nikdy neprehrávala!

Musia sa usilovala brzdiť Zarifu v jej chlapeckých bláznivostiach, no jej plaché výčitky sa vždy končili rovnako: nežensky prudkou nehou a energickými prejavmi lásky. Zarifu nesmierne dojímal Musiin trochu materinský, trochu detský nepokoj a jej neustále poverčivé starosti o ňu.

Sobášny list, ktorý vystavil magistrát najtolerantnejšieho mesta na svete, teraz visel zarámovaný v bielom vzorom potlačenom zamate na stene v hale ich cyperského domu. Keď ho prvý raz ukázali Žeňke Rajchmanovej, s úškrnom pobozkala listinu a povedala: „Baby, boli ste kurvy, ale teraz ste poriadne manželky manželia!“ Všetky sa rozosmiali.

Žeňka bola tým najslobodnejším človekom na svete. A tá sloboda sa podľa všetkého týkala aj akejkolvek sexuálnej orientácie. Za partnera si zvolila len vedu, s ňou sa motkala celý život, skúmala raz kvasinky, raz akési červy a v posledných rokoch sa v laboratóriu v Zürichu venovala ľudskému genómu. Bol to akýsi celosvetový projekt, Zarifa sa mu posmievala a sľubovala Žeňke bezplatnú právnu pomoc, keď ju postavia pred súd za vyzradenie Božieho tajomstva.

Svadobná fotografia aj teraz visela v cyperskom dome: plecnatá Zarifa v bielom saku s okrúhlou, draho sa jagajúcou brošňou na golieri má ruku s krátkymi prstami na pleci hanblivo sa usmievajúcej Musie, a obe stoja pri vysokom okne reštaurácie Ciel Bleu na dvadsiatom druhom poschodí hotela Okura. Zarifa žiari, Musia je rozpa-

čítá. Nebola schopná vysloviť slovo manžel. A nikomu by nevedela vysvetliť, čím jej je vlastne Zarifa: ochrancom, patrónom, priateľkou, milenkou... Alebo milencom? Pravdaže, bolo jej jasné, že manželom môže byť len muž... No ľudí, čo by sa vyrovnali Zarife, nestretla ani medzi mužmi, ani medzi ženami, z pocitu obdivu a vďaky sa zrodila jej láska, tá obdivná láska, ktorá sa zvykne prihodiť mladým študentkám k starým profesorom, dievčatám k učiteľkám, chlapcom k obľúbeným futbalistom.

Boli prvým takýmto manželským párom z Ruska, ktorý uzavrel sobáš v Amsterdame. V Arménsku a v Azerbajdžane o takých exotických veciach nemal nikto ani potuchy...

No a tá svadba! Nezabudnuteľná! Musia veľmi prosila Zarifu, nech nič neorganizuje, nikoho nevolá na túto oslavu predtým nezákonnej, no pred rokom holandským zákonom legalizovanej lásky, ale Zarifa pozvala na svadbu azerbajdžanských príbuzných, kúpila im letenky a rezervovala šesť izieb v hoteli Okura. Zo svojej arménskej strany Musia pozvala len svojho synovca Ašota, ktorý tretí rok študoval na obchodnej škole v Londýne za Zarifine peniaze. Rodičov a sestry sa rozhodla netraumatizovať. Otec mával občas epileptické záchvaty, čo ak by ho z tých zážitkov rovno na svadbe vystrelo...

Zarifa sa prerátala a utrpela totálne fiasko: pozvaní azerbajdžanskí príbuzní pod velením staršieho brata Saída prišli takmer kompletní, chýbala len karabašská teta, sestra nebohého otca, výrobcu kobercov, ktorá neprekonalala strach pred cestou lietadlom. Prileteli deň pred svadbou, zoznámili sa s nádejným ženíchom, z ktorého

sa vyklúla nevesta, a ešte v ten večer sa bez rozlúčky spoločne pobrali na letisko, čím dali najavo, že sa nemienia zúčastniť na pripravovanej svätokrádeži.

„Mala si pravdu, Musia,“ vyprskla Zarifa, keď jej tajomník oznámil, že príbuzní sa všetci do jedného odpravili na letisko Schiphol, „mala som o nich lepšiu mienku... Said ma v detstve zbožňoval, medzi nami je pätnásťročný rozdiel, bol mi ako otec. Viac ako otec... Nech ich čert vezme!“

Pokrčila plecami a pobrala sa do najbližšieho baru, ktorý mal tú najlepšiu gejskú reputáciu, a pozvala všetkých prítomných na svoju svadbu. Stôl pre štyridsiatich sa zaplnil niekoľkými amsterdamskými známymi a množstvom celkom neznámych ľudí z baru, gejmi, transvestitami a osobami neurčitého pohlavia, skôr mužského než ženského. Boli krásni na pohľad, úžasne oblečení do takmer divadelných kostýmov s našuchorenými perami a štrngajúcimi retiazkami... Boli tu aj ich fotografie, no nie na stene cyperského domu, ale v albume, ktorý ukazovali všetkým záujemcom o spoločnú biografiu Musie a Zarify.

Počas Zarifinej choroby Musia veľmi schudla a ešte väčšmi než doteraz sa začala ponášať na krčah s dlhým hrdlom a zaguľateným spodkom. V ten večer nazrela do chladničky, bolo tam plno jedla, no na Musiu odtiaľ zavanul len nejedlý chlad. Osprchovala sa a šla spať. Zaspala zaraz, bez akýchkoľvek myšlienok a predtúch, všetky v nej umreli, ostali len Zarifine každodenné pokyny, ktoré starostlivo plnila.

Zobudila sa na vyzváňanie telefónu. Srdce sa jej rozbúchalo – také skoré telefonáty neveštili nič dobré. Schmatla slúchadlo. Zaznelo v ňom: „Helou!“ Hneď spo-

znala hlas, bol to Said. Povedal, že už priletel do Moskvy, o 8:20 z nej odlieta a o tri hodiny bude v Larnake. Nech ho čakajú... Áno, áno, pravdaže, prídeme...

Zavolala Kati do nemocnice. Kaťa povedala, že Zarifu vzali na operačnú sálu vymeniť katéter a sekretár na Zarifin príkaz musel ísť hneď ráno do banky.

„Čomámspraviťčomámspraviťčomámspraviť...“ šepkala Musia vyschnutými perami. Už dávno si odvykla rozhodovať sa, ani len šaty si sama nevyberala. Teraz mala pred sebou ozrutánsku povinnosť, ktorá zatienila všetky jej trápenia: treba čakať Saida, ktorý ju nenávidí, musí ísť na letisko sama, a nevie, čo mu má povedať a čo povie on... a čo si má obliecť... Zarifa je na operačke, niet sa koho spýtať... On už letí sem... už je vo vzduchu, blíží sa... títo azerbajdžanskí muži... sú ešte horší ako arménski... Saida videla jediný raz v živote, keď priletel do Amsterdamu, pred svadbou, pozrel sa na ňu zúrivým okom, vstal a odviezol so sebou všetkých Zarifiných príbuzných... Strašné...

„Povedz Zarife, že už som v aute. Idem čakať Saida...“

Musia ho spoznala okamžite – bol sivovlasý, široký, nízky, no napriek tomu pekný. Konček nosa mal ohnutý trochu nadol a podbradok s jamkou uprostred trochu nahor, tak ako Zarifa. V čiernom obleku a sandáloch vyzeral tak hlúpo, že sa Gréci po ňom obzerali. Navyše bol obvešaný akýmiś balíkmi a ťahal za sebou cestovnú tašku na kolieskach, taška mala tropickú farbu a trčala z nej obrovská škatuľa. Musia sa div nerozplakala, keď si uvedomila, ako veľmi sa podobá na Zarifu. Pravda, na pohľad mohol byť jej otcom.

Pristúpila k nemu.

„Dobrý deň, Said, prišla som po vás. Zarifa ma poslala.“

„A prečo neprišla sama?“

Usmiala sa svojím plachým úsmevom.

„Zle sa cíti. Je v nemocnici. Najprv pôjdeme za ňou a potom vás ubytujem, kde budete chcieť – doma alebo v hoteli... Počkajte ma tu, auto mám na parkovisku... O päť minút som pri vás.“

BMW je veľké auto, ale kufor nemá príliš veľký. Vložili doň jeho balíky aj tašku. Vopchali doň aj obrovskú škatuľu, obšitú špinavou celtovinou. Dosť dlho sa viezli mlčky, potom sa Said spýtal:

„Aká choroba?“

„Rakovina,“ stručne odvetila Musia.

„To je zlé. Všetci zomierajú na rakovinu. Otec na rakovinu, otcov otec na rakovinu. A jeho otec umrel na brucho. Zrejme tiež na rakovinu, no nevedelo sa to.“

O dve hodiny Said vstúpil do izby, kam z operačnej sály len pred chvíľou priviezli Zarifu. Zarifa bola od prírody počerná, no teraz jej ožltnutá tvár nabrala orechový odtieň. Otvorila oči, uvidela brata. V jeho očiach sa zračila hrôza.

„Prišiel si... nechajte nás samých. Musím sa s ním pozhovárať...“

Musia, Kaťa a sestrička vyšli na chodbu, zavreli dvere. Musia stála pri dverách, načúvala, o čom hovoria, no nič nepočula – zhovárali sa potichu.

Potom Musia odviezla ustrnutého Saida do hotela. K nim domov ísť nechcel a ona si s úľavou vydýchlá.

Na druhý deň podvečer na letisku v Larnake pristála Žeňa Rajchmanová. Požičala si auto a prihnala sa k nim domov. Ešte nikdy tam nebola. Pomocnica v domácnos-

ti Kaťa ju privítala, zavolala Musii do nemocnice, tá sa opýtala Zarify, či nemá Žeňa hneď prísť do nemocnice. Zarifa prikázala, nech príde hneď. A Žeňa šla.

A Zarifa opäť poslala všetkých von. Keď osameli, povedala Ženi:

„Dobre, že si prišla, mám k tebe tri dôležité otázky.“

Žeňa okamžite zhodnotila situáciu, no nevynašla sa, ako zažartovať na svoj zvyčajný nasprostastý spôsob. Sadla si k Zarife a spýtala sa jej nevhodne, ba až hlúpo:

„Ako sa cítiš?“

„Vari to nevidíš? Nahovno. Skapínam. A v súvislosti s tým sa ťa chcem niečo spýtať. Si moja najmúdrejšia priateľka...“

Žeňa sa zhrozila – nie nad tým, že Zarifa umiera, ani nad tým, že si to uvedomuje. Bývali v Mariinej Rošči v jednom dome, v jednom byte, v ktorom si Zarifa prenajímala izbu u Ženinej tetky, svoje prvé moskovské bývanie, a veľmi dobre sa navzájom poznali... Chce hovoriť o peniazoch, o dedičstve, preľakla sa Žeňa. Nejaké zložité delenie, schéma, intriga, to, čo Zarifa tak skvele ovládala a čo v Ženi vyvolávalo vytrvalý odpor.

Nič také, rozhodla sa v duchu Žeňa. Poviem jej, nech napíše závet, to jej poviem... A nervózne čakala otázku.

Zarifa trochu nadvihla hlavu:

„Žeňka, čo je podľa teba inteligencia?“

Žeňa vdýchla klimatizovaný chladný vzduch a vydýchla. Zbláznila sa? Alebo mne niečo nedošlo?

„Inteligencia?“ zopakovala, neveriac vlastným ušiam, no s istou úľavou.

Zarifa zavrela oči a bolo vidieť, ako hlboko jej zapadli. Smrť už naniesla čiernymi farbičkami svoju kozmetiku